

Enes Ulusoy

24-06-2022

10 minuten

Het luik van realisme naar de basis van het soennisme - deel 4

De ontstaansgeschiedenis van de sekten

De stimulansen van de grote noodzaak aan de studie en beoefening van *ilm al-kalām*, welke we in het vorige hoofdstuk hebben uitgelegd, zijn tevens de redenen die de sekten tot stand hebben gebracht. De reden dat er geen schisma's waren in het vroege tijdperk van de islamitische geschiedenis is dat de metgezellen een absolute onderwerping hadden tegenover de goddelijke openbaring en dat ze geen ruimte gaven aan twijfels en ambiguïteiten. Als deze toestand bleef voortbestaan, dan zou er ook nooit een schisma of een sekte zijn ontstaan.

Door het veranderen van deze toestand waren de geleerden van een handvol metgezellen en de geleerden van hun leerlingen gedwongen om af te zien van de spirituele toestand van zuivere onderwerping en stroopten de mouwen op om de dwaalbegrippen en twijfels te weerleggen en de dwalingen te bestrijden. Nota bene, vele geleerden moesten met tegenzin de Griekse filosofie gaan bestuderen om de drogredenen van hun opponenten te kunnen ontkrachten. Zij moesten zich verdiepen in gevoelige vraagstukken van de geloofsleer om de kritische bezwaren te kunnen beantwoorden, terwijl ze persoonlijk nooit behoefte hadden gehad aan een studie over hypothetische en speculatieve onderwerpen, want voor hen was de nuttige kennis van de Koran en Sunna voldoende.

Deze sekten kunnen gecategoriseerd worden in twee groepen:

1. Politieke groeperingen die voornamelijk ontstonden door de kwestie van het kalifaat en de waardige opvolger.
2. Theologische groeperingen die voornamelijk ontstonden door discussies met betrekking tot de geloofsleer. Deze groeperingen bestaan weer uit hoofd- en subgroepen, maar wij beperken ons in dit onderzoek tot de hoofdgroepen.

De discussie omtrent het kalifaat draait om de volgende vragen:

- a. Mogen er twee of meerdere kaliefen zijn tegelijkertijd of mag er maar één kalief zijn?

- b. Is het een vereiste dat de kalief afkomstig is uit de Quraysh?
- c. Moet de kalief van *ahl al-bayt* zijn?
- d. Is onfeilbaarheid een vereiste kwaliteit voor de kalief?

De realiteit is toch wel dat ook deze schijnbaar politiek georiënteerde discussie theologisch van aard is. De ontrafeling van dit vraagstuk kende oprechte ambities waarbij men in hun zienswijze slechts wenste om religieuze verantwoordelijkheden na te komen. Het werd echter gepolitiseerd door mensen die politieke belangen hadden. Bovendien is het zeer natuurlijk dat juist dit soort discussies altijd bovenaan de lijst staan in de politieke agenda van de antagonisten der islam. De belangrijkste sekten van de eerste categorie zijn de sjiieten en de khawarij.⁴²

De sjiieten

De sjiieten waren oorspronkelijk gepassioneerde consorten van 'Ali ibn Abi Talib. De geest van hun gedachtegang ontstond eigenlijk voor het eerst bij het optreden van Abu Bakr als de opvolger van de geliefde profeet ﷺ. Het was echter nog niet getransformeerd tot een gesystematiseerde beweging tot het einde van de regeringsperiode van 'Othman ibn 'Affan. Na de consensus van alle metgezellen over het leiderschap van Abu Bakr en vervolgens na het verstrijken van maanden⁴³ de eed van 'Ali ibn Abi Talib aan Abu Bakr doofde voor een lange tijd de wensen van de gepassioneerde consorten van 'Ali ibn Abi Talib.⁴⁴ Hun onderlinge onomstreden opvattingen zijn samengevat als volgt:

1. Het politieke leiderschap behoort niet tot de publieke belangen welke gewaarborgd worden door de gemeenschap zodanig dat de persoon voor deze functie aangesteld wordt door de gemeenschap. Integendeel, deze functie behoort tot de fundamenteën van het geloof en is daarom niet voor te stellen dat de profeet ﷺ dit heeft overgelaten aan anderen zonder het zelf exact te bepalen.

⁴² *al-madhāhib al-tawhīdiyya* van al-Buti.

⁴³ De reden dat 'Ali ibn Abi Talib niet direct de eed had afgelegd aan Abu Bakr was dat hij druk bezig was met de begrafenisceremonie van de geliefde profeet ﷺ, want hij had deze taken gekregen. Voeg hieraan toe dat na een korte tijd ook zijn vrouw Fatima kwam te overlijden.

⁴⁴ *al-madhāhib al-tawhīdiyya* van al-Buti.

2. Het is noodzakelijk dat de leider onfeilbaar is en dus gevrijwaard is van zowel kleine als grote zonden.
3. ‘Ali ibn Abi Talib was degene die door de geliefde profeet ﷺ werd benoemd als de leider van de moslims na hem.

Dit zijn de drie punten waarover de sjiïeten onderling geen meningsverschillen hebben. Na de regeringsperiode van ‘Ali ibn Abi Talib splitsten ze in meerdere vertakkingen. Een groep stelde dat elke opvolger na ‘Ali uit het nageslacht van Fatima moest zijn. Deze groep wordt ook wel imamiyya⁴⁵ genoemd. Een andere groep stelde dat de kalief van haar nageslacht moest zijn, maar wel in overleg met de geleerden. Deze groep heette zaydiyya vernoemd naar de oprichter ervan genaamd Zayd ibn ‘Ali ibn al-Husayn. Toen de imamiyye discussieerden met Zayd ibn ‘Ali over de geldigheid van het kalifaat van Abu Bakr en ‘Omar, bleef Zayd ibn ‘Ali aandringen op de geldigheid ervan waardoor hij werd miskend door imamiyya waarna de imamiyya ook wel rawafid⁴⁶ werden genoemd. Een andere groep was van mening dat de opvolger van ‘Ali ibn Abi Talib en zijn twee zonen Hasen en Husayn hun stiefbroer Muhammad ibn al-Hanafiyya moest zijn. Hij zou weer opgevolgd moeten worden door zijn

⁴⁵ Deze sjiïtische groep gelooft dat hun imams alles kunnen weten zoals Allah ook alles weet. Daarnaast beweren ze dat zelfs de profeten alleen hun eigen wetgeving kennen, maar dat hun imams alle wetgevingen kennen. Deze imams hebben volgens hen niet alleen de politieke macht, maar ook de kosmische macht, dus dat ze alle natuurzaken en dergelijke organiseren. Zij geloven ook dat na het overlijden van de geliefde profeet de engel Jibriel naar Fatima kwam met nieuwe openbaringen en dat ze vervolgens haar eigen mushaf had gecompileerd. Dit is ook bekrachtigd door al-Khumayni zelf in zijn boeken *kashf al-asrār* en *al-waṣīyya*. Dit druist regelrecht in tegen het islamitisch geloofsfundament dat de profeet Mohammed de laatste en ultieme profeet is. Bovendien geloven ze dat een aanzienlijk deel van de metgezellen uit het geloof was getreden tijdens het conflict met ‘Ali ibn Abi Talib. Dit is een ondiscutabel geloofsartikel voor hen. Zie voor meer diepgang *al-ijāba al-bāhira* van Shaykh Salih al-Ghursi.

⁴⁶ Zij zijn zeer radicaal en beschouwen ‘Ali niet alleen voortreffelijker dan Abu Bakr en ‘Omar, maar het kalifaat van hun twee is in de zienswijze van rawafid niet geldig. Zij achten een aanzienlijk deel van de metgezellen als afvalligen. Bovendien geloven ze dat de Koran is verbasterd. Dit wordt in hun meest gezaghebbende boeken, zoals *al-kāfi*, expliciet aangegeven. Er is daarnaast een consensus onder de moslimhistorici dat deze radicale vorm van sjiïsme een Joods complot is. De geschiedenis zit vol met voorbeelden van sjiïtische verraden tegen de mainstream moslims. Kijk naar Nasiruddin al-Tusi die Hulagu Khan probeerde te overtuigen om de Abbasiden af te maken. Kijk naar Ibn al-‘Alqami die de adviseur was van de Abbasidische kalief en hem verraadde. Kijk naar al-Khumayni die al deze verraden prees en als een goede daad brandmerkte in zijn boek *al-ḥukūma al-islāmiyya*. Het sjiïsme is een cruciale factor in het Midden-Oosten in bijna elke ontwikkeling afgelopen decennia. Ze hebben een samenzwering met Joden en evangelisten welke ook door sjiïtische ingewijden wordt bekrachtigd. De ruzie tussen Israël en Iran is een hanengevecht. Zie voor meer diepgang *al-ijāba al-bāhira* van Shaykh Salih al-Ghursi.

zoon. Deze groep heet kisaniyya en is vernoemd naar de knecht van Muhammad ibn al-Hanafiyya genaamd Kisan. Uit deze groeperingen kwamen radicale adepten voort die de grenzen van de ratio en het geloof overschreden door de bovengenoemde leiders goddelijkheden toe te schrijven waardoor ze zelfs door hun eigen leiders werden verketterd en bestraft. Hoewel deze radicale ideeën in loop der tijd hun relevantie hadden verloren, werden ze in elke eeuw opnieuw in het leven geroepen door kwaadaardige kringen waardoor deze politieke beweging transformeerde in een radicale sekte met diverse vertakkingen.

Het is als tegenbewijs genoeg voor hen dat ‘Ali ibn Abi Talib zonder enig bezwaar de eed had afgelegd aan Abu Bakr en zijn opvolgers. De centrale figuur in deze hele problematiek is ‘Ali ibn Abi Talib. Als hij zelfs loyaliteit toonde aan zijn voorgangers, dan is het aan niemand om het leiderschap van deze voorgangers in twijfel te trekken, al helemaal niet in de naam van ‘Ali ibn Abi Talib. De tragikomische kant van deze hele aangelegenheid is dat deze irrelevante en doodse conflicten zelfs op heden steeds opnieuw worden aangewakkerd onder de moslims om elkaar te verketteren en elkaars bloed te gieten. Het is geen mysterie meer dat buitenstaanders met hun bloedige handen olie in het vuur werpen om de moslims tegen elkaar op te hitsen. De grootste slachtoffers van deze agitatie zijn de soennitische moslims zoals we dit zelfs op heden met lede ogen moeten aanzien.

De khawarij

Het ontstaan van de khawarij gaat terug tot de veldslag van Siffin tussen ‘Ali ibn Abi Talib en Mu’awiya, moge Allah ﷻ tevreden zijn met hun twee. Mu’awiya riep iedereen op om de Koran als uitgangspunt te nemen bij het oplossen van dit conflict wanneer hij merkte dat hij een grote nederlaag zou oplopen. Hierop werd dit voorstel ook geponeerd door sommige voorstanders van ‘Ali. Deze groep oefende druk uit op ‘Ali om akkoord te gaan met het voorstel. Uiteindelijk werd er een rechter benoemd die zou oordelen tussen de twee kanten, maar toen het oordeel niet aannemelijk bleek, kwam een groep onder de voorstanders van ‘Ali in opstand. Een groep van 12.000 man splitste zich los van de oorspronkelijke sjiieten en vertrokken naar Harura, een plek gelegen dichtbij Kufa. Ze benoemden hun eigen leider en kregen de naam haruriyya vernoemd naar de plek waar ze verzamelden. Hoewel ‘Ali met hen debatteerde om ze te overtuigen, leverde het geen resultaat op en zo ontstond één van de meest extreme sekten in de islamitische geschiedenis. De haruriyya waren de eerste en

tegelijkertijd de meest teugelloze groep onder de khawarij. Er vonden heftige slagen plaats tussen 'Ali en de khawarij. Hij werd uiteindelijk ook een martelaar door een moordenaar onder hen genaamd 'Abdurrahman ibn Muljam.

De khawarij kunnen, samengevat, gekenmerkt worden met:

- Oppervlakkigheid
- Ruwheid
- Geweld
- Fanatisme

Deze sekte was zeer extreem. Het woord extreem is een containerbegrip. Iedereen geeft zijn eigen invulling aan dit woord. Wij bedoelen met deze term **niet** dat ze nauwkeurig tot aan de puntjes de islamitische wetgeving naleefden, want dit is juist de bedoeling. Wat wij bedoelen met extreem is dat ze (1) oppervlakkige *literalisten*⁴⁷ waren en (2) buitensporig waren in het toepassen van islamitische voorschriften. Deze definitie komt ook overeen met de gewapende extremisten van deze tijd. De reden dat de khawarij gekenmerkt worden met de bovengenoemde eigenschappen is dat een groot deel ervan bestaat uit de bedoeïenen en hardvochtige stammen. Ze hadden de zoetige nature van de islam nooit geproefd en hadden de kennis ervan ook nooit doorgrond. Ze waren bezeten door een rabiaat tribalisme en dit werd verergerd door hun koppigheid en onwetendheid. Ook de leden van deze sekte hadden hun eigen religieuze ideeën gevormd. Dit kunnen we als volgt samenvatten:

1. Een persoon kan pas kalief zijn als er sprake is van een absolute erkenning en loyaliteit van alle onderdanen. Als de kalief afwijkt van het rechte pad, dan is een opstand tegen de kalief noodzakelijk. Als hij niet opstapt, dient hij vermoord te worden.
2. De kalief hoeft niet per se van de Quraysh of van de Arabieren te zijn.

⁴⁷ Dit woord implementeren we van de Engelse term *literalism* dat in onze context neerkomt op het volgende: alle religieuze teksten inconsistent, hoe dan ook, letterlijk opvatten zonder om te kijken naar de waarlijke bedoeling ervan.

3. Elke moslim die een kleine of grote zonde doet, is per direct een afvallige. Het maakt niet uit of dit per abuis of uit intellectuele inspanning plaatsvindt. Daarom verklaarden ze ‘Ali ook tot afvallige.
4. Zij achten het kalifaat niet verplicht zolang daar geen behoefte aan is en zolang iedereen onderling heeft besloten dat het niet nodig is.

De ratio en intellectuele inspanning heeft geen plek in hun methodiek. Ze nemen alle religieuze teksten letterlijk. In dit punt lijken ze erg veel op de zahiriyya welke ook een sekte is. Dat was ook de reden dat ‘Ali tijdens zijn debatten met hen geen gebruik maakte van de bewijzen uit de Koran en hadith, maar met de handelingen van de profeet ﷺ, omdat deze relatief eenduidiger zijn. De bovengenoemde vier standpunten worden in het algemeen aangedragen door vrijwel alle khawarij, maar de subgroepen ervan hebben onderling kleine meningsverschillen. De belangrijkste subgroepen onder de khawarij zijn:

1. azariqa,
2. najdat,
3. sufriyya,
4. ‘ajarida,
5. ibadiyya,
6. tha’aliba.

34

De minst extreme groep onder hen is ibadiyya en bovendien verklaren zij de zondaren niet tot afvalligen.

De mu’tazila

De volgende grote sekte was de mu’tazila, letterlijk de gesepareerden. Er zijn twee opinies in omloop over de benaming van deze sekte. De eerste is dat de mu’tazila oorspronkelijk ontstond door de sjiieten die zich afzonderden in hun eigen gebedshuizen toen Hasen ibn ‘Ali het kalifaat overdroeg aan Mu’awiya. Dat zou het eerste ontstaan moeten voorstellen van deze sekte.⁴⁸ De tweede opinie is dat Wasil ibn ‘Ata de lessen van Hasen al-Basri bijwoonde

⁴⁸ Shaykh Zahid al-Kawthari legt het ontstaan van de mu’tazile en murji’a heel duidelijk uit in zijn introductie op het boek *tabyīn kadhīb al-muftarī fī mā nusiba ilā al-imām al-ash’arī* van Imam Ibn ‘Asakir. Zie ook *al-madhāhib al-tawhīdiyya* van al-Buti.

en kreeg een keer discussie met hem. Hij scheidde zich hierop van de lessen van Hasen al-Basri en zou voortaan de doctrines van mu'tazila propageren. Deze doctrines zijn gebaseerd op vijf fundamenten en zijn als volgt:

1. *al-tawhīd*: op dit gebied weken ze wel af van de mainstreammoslims. Ze ontkenden *al-ṣifāt al-ma'ānī* van Allah ﷻ. Dit zijn de eigenschappen: *al-baṣar* (alziendheid), *al-ilm* (alwetendheid), *al-qudra* (almachtigheid), *al-irāda* (alwillendheid), *al-kalām* (spraak), *al-ḥayā* (allevendheid). Zij attribueerden aan Allah de implicaties ervan uitgaande van het feit dat Allah ﷻ alwetend, almachtig, enzovoorts is. Dus bijvoorbeeld: Allah ﷻ weet alles zonder dat Hij ﷻ de eigenschap *al-ilm* heeft. Het motief hiervan was dat ze bij de bevestiging van deze eigenschappen meerdere onvergankelijke entiteiten zouden bevestigen naast Allah ﷻ. Dat waren dus volgens hen deze eigenschappen. Het bevestigen van die eigenschappen zou zogenaamd indruisen tegen de principes van *tawhīd*. Degene die deze beweringen grondig bestudeert, zal er snel achter komen dat ze ongefundeerd zijn, want een eigenschap is geen zelfstandige entiteit en staat ook niet los van een zelfstandige entiteit. Bovendien worden de bovengenoemde eigenschappen expliciet toegeschreven aan Allah ﷻ in de Koran.

Een andere afwijking van mu'tazila op het gebied van *tawhīd* heeft te maken met *ru'yatullāh*. Dit is dat de paradijsbewoners Allah ﷻ zullen zien. De aanhangers van de mu'tazila-leer hebben dit rationeel absurd geacht. Volgens hen impliceert zoiets antropomorfisme, want als je met je ogen kijkt naar iemand, dan zit diegene in jouw gezichtsveld en dit druist in tegen de principes van *tawhīd*. Deze bewering klopt ook niet, want hierbij nemen ze als uitgangspunt dat het oog beperkt is en daarmee niet in staat is om zoiets te doen. Dit betekent dus dat de paradijsbewoners de oogcapaciteit zullen behouden die ze in het wereldse leven hadden, maar wat is hiervan het bewijs? Wie zegt dat *ru'yatullāh* zal plaatsvinden met de huidige oogcapaciteit en gezichtsvermogen? Wat is het bewijs dat het onmogelijk is dat Allah ﷻ de paradijsbewoners de benodigde capaciteiten en vermogens geeft zonder dat ze afhankelijk zijn van de condities waarmee ze in het wereldse leven geconditioneerd waren tijdens het zien? Bovendien geldt dit voor heel veel andere aspecten van het hiernamaals waar de wereldlijke condities overbodig en zelfs volgens de gewoonte onmogelijk zullen zijn. Maar belangrijkste is dat *ru'yatullāh*

vaststaat met onomstotelijke en eenduidige bewijzen. Allah ﷻ openbaart in de Koran wat neerkomt op: “Sommige gezichten zullen op die Dag verlicht zijn. Naar hun Heer kijkend.”⁴⁹ In het Koranvers komt het Arabische woord *nāẓira* voor. Dit woord is afgeleid van het woord *nazar* welk letterlijk *kijken* betekent. Het heeft geen zin om vergezochte interpretaties te beramen om deze bindende bewijzen proberen te ontlopen, want als Allah ﷻ ons iets bericht en er is geen indicatie om daarin af te zien van de eerste betekenis, dan is er geen andere optie dan overgave aan de eerste betekenis.

Een andere theologische afwijking van hen is dat ze beweren dat de Koran is geschapen, omdat ze stellen dat de Koran niets anders is dan datgene wat geciteerd wordt door de mensen. Daarnaast gaat deze bewering terug tot het uitgangspunt voor het ontkennen van *al-ṣifāt al-ma‘ānī*. Volgens hen bevestig je een tweede onvergankelijke als je gelooft dat de Koran het Eeuwige Woord is van Allah ﷻ. In loop der tijd is deze discussie tussen mu’tazila en ‘*ahl al-sunna wa al-jamā‘a*, zoals Imam al-Ijī stelt in *al-mawāqif*, gezwenkt in een secundair meningsverschil waarbij mu’tazila het Eeuwige Woord niet ontkent, maar rekent tot bijvoorbeeld het weten en het willen van Allah ﷻ. Hiermee bedoelen ze dat als Allah ﷻ iets beveelt of verbiedt, dan is dit niets anders dan dat Hij ﷻ iets wil. En als Allah ﷻ iets bericht, dan is dit niets anders dan dat Hij ﷻ iets weet. Deze stelling is echter foutief, want iets berichten valt niet altijd onder iets weten, omdat men bijvoorbeeld iets kan berichten, maar daarover geen kennis heeft of aarzelt, zoals Imam al-Ijī heeft verantwoord in *al-mawāqif*.⁵⁰

2. *al-‘adāla*: dit betekent rechtvaardigheid. De toeschrijving hiervan aan Allah ﷻ is niet discutabel onder de moslims. De mu’tazila geeft echter wel een andere definitie aan deze term. Volgens de mu’tazila houdt dit in dat Allah ﷻ ontevreden is met onheil en deze daarom ook niet schept. De dienaren doen wat ze willen met het vermogen dat ze van Allah ﷻ hebben gekregen. Daarmee zijn ze de scheppers van hun eigen handelingen, want Allah ﷻ wenst en schept alleen waar *al-ṣalāh* (goedheid) in zit. Dit conceptualiseerden ze als volgt: als Allah ﷻ de schepper is van de daad wanneer de dienaar bidt of de daad wanneer de dienaar steelt, dan is de toerekeningsvatbaarheid van de dienaren met

⁴⁹ Koran, 75:22-23.

⁵⁰ Zie *al-madhāhib al-tawhīdiyya* en voor meer diepgang ook *kubrā al-yaqīniyyāt* van al-Buti.

geboden en verboden zinloos. De mu'tazila is hier de mist ingegaan, omdat ze de daadkracht en esprit van de mens niet in beschouwing hebben genomen waarmee de mens eerst beslist om iets te doen en vervolgens zijn middelen inzet om deze wens uit te drukken in uitspraken of handelingen. Al deze zaken worden geschapen door Allah ﷻ zonder dat de mens gedwongen wordt. Hierin zit geen enkele vorm van onrecht, want de dienaar behoudt het recht om zijn keuzes te maken en deze te bewerkstelligen. Allah ﷻ schept de daad pas als de mens deze onderneemt. De beloning en de bestraffing zijn daarom ook gebaseerd op de verdiensten van de mens waar hij volledig zelf voor had gekozen. Dat is ook de reden dat men niet verantwoordelijk is in gevallen van overmacht, vergissing en vergeetachtigheid. De mu'tazila had echter door dat hun idee resulteert in de bevestiging van zwakheid voor Allah ﷻ. Daarom hebben ze geprobeerd hun bewering te verkleden met een plausibelere drogreden, namelijk dat Allah ﷻ een vermogen heeft aangelegd in de mens waarmee hij zijn eigen daden schept, maar ook hier vielen ze door de mand, omdat ze met deze ongegronde bewering impliciet het bestaan van andere scheppers erkenden buiten Allah ﷻ. Dit kon nooit kloppen, omdat de mens beperkt en zwak is. Denk bijvoorbeeld aan een persoon die tijdens geslachtsgemeenschap klaarkomt en vervolgens gedurende een bepaalde tijd niet meer in staat is om direct opnieuw klaar te komen, omdat zijn kracht voor dat moment opraakt. In de zienswijze van de mu'tazila zou het voor de man elk moment mogelijk moeten zijn om steeds opnieuw klaar te kunnen komen, aangezien hij beschikt over dat zogenoemde vermogen, maar de realiteit verloochent hun sofisterij.

Een andere blunder van de mu'tazila is dat Allah ﷻ alleen datgene beveelt wat Hij ﷻ daadwerkelijk wil en alleen datgene verbiedt wat Hij ﷻ daadwerkelijk niet wil.⁵¹ Volgens hen is de wil van Allah ﷻ onlosmakelijk verbonden met Zijn geboden en verboden. Dit beargumenteren zij door te zeggen dat als Allah ﷻ een dienaar iets zou opleggen, maar Hij ﷻ wil het tegenovergestelde ervan, dan wordt Zijn gebod zinloos en het opdragen ervan, terwijl Hij ﷻ het niet wil, wordt onrecht. Aangezien onrecht niet opgaat voor Hem en rechtvaardigheid noodzakelijk is voor Hem, is het een vereiste dat Zijn gebod een

⁵¹ Belangrijke opmerking: hierbij is het cruciaal dat je onderscheid maakt tussen de termen *wil* en *tevredenheid*.

uitdrukking is van Zijn wil en dat Zijn wil een aanleiding is van Zijn gebod. Hierdoor zijn de mu'tazila echter in een grote absurditeit gevallen, namelijk dat Allah ﷻ iets wil en dat dit niet uitkomt, want er zijn talloze voorbeelden uit de realiteit dat de geboden en verboden van Allah ﷻ niet worden nagekomen door de mensen. Dus Allah ﷻ heeft bijvoorbeeld iets bevolen, maar er zijn mensen die deze niet nakomen en Allah ﷻ heeft iets verboden, maar er zijn mensen die dit toch doen. Dit impliceert onmacht voor Allah ﷻ waarvan Hij ﷻ in de werkelijkheid vrij en verheven is. Het standpunt van *'ahl al-sunna wa al-jamā'a* hierin is dat wat Allah ﷻ beveelt niet per definitie is wat Hij ﷻ wil. Ter illustratie kunnen we het volgende voorbeeld geven: Allah ﷻ had Abu Jahl bevolen om moslim te worden, maar Hij ﷻ wilde niet dat Abu Jahl moslim werd uitgaande van het feit dat Abu Jahl geen moslim wilde worden. Het bezwaar van mu'tazila dat dit dwang inhoudt waarmee belonen en bestraffen zinloos wordt, is hier ongegrond, want de wil van Allah ﷻ voor het ongeloof van Abu Jahl vloeit voort uit Zijn wil dat Abu Jahl met zijn volkomen vrije wil kiest voor ongeloof. Het is Abu Jahl die zijn potentie, met de wil van Allah ﷻ, had gebruikt voor het ongeloof. Hierdoor is de wil van Allah ﷻ logischerwijs gerelateerd aan het ongeloof van Abu Jahl, maar op zo een manier dat Abu Jahl een vrije keuze had waarmee hij deed wat hijzelf wilde. De gelijkenis hiervan is dat een leraar zijn leerling wil toetsen en hiermee het resultaat wil, ongeacht het feit dat de leerling slaagt of faalt. Dit maakt de leerling geen slachtoffer en de leraar geen onrechtdoener. Dat is ook hoe de wil van Allah ﷻ zich verhoudt tot het ongeloof van de ongelovige. Imam al-Taftazani schrijft hierover in *sharḥ al-'aqā'id* het volgende: "Als (het volgende) wordt gezegd na de veralgemenisering van de kennis van Allah ﷻ en Zijn wil (zodanig dat het betrekking heeft op alles): 'Dwang is noodzakelijkerwijs vereist, want deze twee (kennis en wil) hebben óf betrekking op de noodzakelijke totstandkoming van de daad (dus) het geschiedt noodzakelijkerwijs óf niet (dus) het is uitgesloten. Er is (dus) geen eigen wil (voor de dienaar) ingeval (er sprake is) van noodzakelijkheid of onmogelijkheid.' (Als antwoord daarop) zeggen wij: Hij ﷻ weet en wil dat de dienaar iets doet of verlaat met zijn eigen wil. Hier is niets mis mee!"⁵² **Opmerking:** In deze hele kwestie is het van cruciaal belang om duidelijk onderscheid te maken tussen de wil en tevredenheid van

⁵² *al-madhāhib al-tawḥīdiyya*

Allah ﷻ. Een zonde of ongeloof kan niet worden begaan zonder de wil van Allah ﷻ, maar dit betekent niet dat Hij ﷻ er tevreden mee is!

Een ander punt waar de mu'tazila de mist is ingegaan, is dat het noodzakelijk is voor Allah ﷻ dat in alles wat Hij ﷻ doet profijt en goedheid moet zitten, omdat Hij ﷻ absolute wijsheid heeft. Wat betreft de mening dat Allah ﷻ het beste moet doen, daarover hebben ze geen unaniem akkoord onderling.⁵³ Deze standpunten zijn problematisch, omdat ze ten eerste hiermee bevestigen dat goedheid en slechtheid intrinsieke waarden zijn los van de schepping. Ten tweede impliceert hun bewering dat de wil van Allah ﷻ onderhevig is doordat het moet corresponderen met goedheid en profijt. Ten derde betekent hun bewering dat Allah ﷻ geen absolute macht heeft, omdat deze is toebedeeld aan wat zij goedheid noemen. De mainstream moslimgeleerden, dus de vertegenwoordigers van *'ahl al-sunna wa al-jamā'a*, hebben gezegd dat wijsheid en gunstigheid niet losstaan van de regels en handelingen van Allah ﷻ, maar deze zijn onderhevig aan de wil en besluit van Allah ﷻ en niet andersom.

39

De oorzaak van hun valse stelling is dat ze de rechtvaardigheid van Allah ﷻ vergelijken met die van de schepping. Allah ﷻ kan überhaupt geen onrecht aandoen, omdat de gehele schepping Zijn eigendom is. Hij ﷻ is de absolute Heerser en Koning. Door dit feit niet goed te onderkennen, zijn ze tot verwerpelijke conclusies gekomen. Discussies en kristalheldere bewijzen hebben hen ook niet kunnen weerhouden van hun dwaling, want ze waren hoogmoedig en koppig. Een typerende discussie is de dialoog tussen Imam Abu Hasen al-Ash'ari en Abu 'Ali al-Jubba'i. Imam al-Ash'ari vroeg hem een keer: "Wat zeg je over drie mensen: de eerste is moslim, de tweede ongelovig en de derde een kind?" Hij antwoordde: "De moslim krijgt rangen in het paradijs, de ongelovige komt in de hel en het kind wordt gered." Hierop zei Imam al-Ash'ari: "Wat nou als het kind ook de gradaties in het paradijs opeist, is dat mogelijk?" Hij zei: "Nee, er wordt tegen hem gezegd dat de moslim die gradaties met zijn gehoorzaamheid heeft verdiend en dit is voor jou niet het geval." Toen zei Imam al-Ash'ari: "Wat nou als het kind zegt dat het niet zijn schuld is en dat hij goede daden zou verrichten als hij langer kon leven?" Abu 'Ali zei:

⁵³ Zie *al-milal wa al-nihāl* van Imam al-Shahristani.

“Dan zegt Allah ﷻ dat Hij ﷻ wist dat als het kind langer zou leven, dan zou zondigen en hem daarom voor zijn bestwil vroeg heeft laten sterven.” Daarop zei Imam al-Ash’ari: “Wat nou als de ongelovige dan zou zeggen: O Allah, je hebt hem beoordeeld. Had je mij maar ook beoordeeld!” Hierop had Abu ‘Ali al-Jubba’i niets meer te zeggen.

3. *al-wa’d wa al-wa’id*: dit houdt de beloften in met betrekking tot de beloning en de bestraffing. Allah ﷻ bericht in de Koran dat Hij ﷻ de gelovige weldoeners zal belonen met het paradijs en de ongelovigen en zondaren zal bestraffen met de hel. Het kan echter zo zijn dat Allah ﷻ de gelovige zondaren vergeeft. Volgens de mu’tazila is dit niet mogelijk. Dit impliceert dat Allah ﷻ de grote zonden alleen vergeeft als de zondaar hiervoor berouw toont. De moslimgeleerden hebben juist gezegd dat het berouw van de zondaar geen vereiste is voor de vergeving. Het kan zijn dat Allah ﷻ zelfs grote zonden vergeeft zonder dat de dienaar ervoor berouw toont. De mu’tazila heeft dit standpunt eigenlijk ontwikkeld als antwoord op de beweringen van de sekte murji’a. Zij beweren namelijk dat zondigen niet schaadt samen met geloof, zoals dat goede daden geen baat leveren samen met ongelooft. De mu’tazila konden geen ander antwoord vinden tegen deze bewering en daarom bedachten ze de voornoemde stelling. De moslimgeleerden hebben duidelijk gemaakt dat Allah ﷻ Zijn belofte zal nakomen, zoals Hij ﷻ dat heeft beloofd in de Koran. Hij ﷻ heeft tegelijkertijd in de Koran bericht dat Hij ﷻ de moslimzondaren kan vergeven.
4. *al-manzila bayna al-manzilatayn*: dit houdt in dat er een status is tussen geloof en ongelooft volgens de mu’tazila. De reden dat Wasil ibn ‘Ata met zoiets kwam, en hierdoor werd geschorst uit de lessen van Imam Hasen al-Basri, was dat hij met een tegenreactie kwam voor de bewering van khawarij dat een zondaar ongelovig is. Wasil zei dat een zondaar geen gelovige noch ongelovige is, maar daartussen zit. Uiteindelijk is er geen verschil tussen de twee beweringen, want in de beide gevallen zal de zondaar voor eeuwigheid naar de hel gaan volgens hen.
5. *al-‘amr bi al-ma’rūf wa al-nahy ‘an al-munkar*: dit is het goede bevelen en het slechte verbieden. De mainstream moslimgeleerden geven aan dat dit een collectieve verplichting is. Als een groep in de samenleving dit uitvoert, dan vervalt de verplichting van de rest. De geleerden van de mu’tazila beweren dat dit een individuele verplichting is. Waarschijnlijk is de reden hiervan dat ze de grote ontaarding en degeneratie van hun tijd wilden bestrijden. De historische feiten hebben wel uitgewezen dat de mu’tazila dit

concept juist hebben gebruikt om de overige vier fundamenteën van hun op te leggen aan anderen en deze te verspreiden onder de moslims.⁵⁴

Dit waren de vijf fundamenteën van de theologische opvattingen van de mu'tazila. Wat betreft hun methodologie en benadering, hierin staat de ratio centraal. Als de ratio iets goedkeurt, dan is dat aannemelijk voor de mu'tazila, zo niet, dan is het verwerpelijk. De reden dat ze de ratio zo een bindende en cruciale rol hebben gegeven, is dat ze heel vaak interactie hadden met de aanhangers van andere levensbeschouwingen en discussies met hen voerden. Hierdoor werden ze beïnvloed door verschillende methoden en benaderingen, in het bijzonder de Griekse filosofie.

De murji'a

Er was een grote discussie omtrent de situatie van de gelovige zondaar, zoals eerder ook is uitgelegd in de standpunten van de khawarij en de mu'tazila. Een derde standpunt kwam erbij vanuit de aanhangers van de murji'a als tegenreactie op de beweringen van de khawarij en de mu'tazila. Volgens deze sekte heeft zondigen geen kwaad voor een gelovige zoals dat goede daden geen profijt leveren aan een ongelovige. Deze bewering staat overduidelijk haaks op de talloze bewijzen uit de Koran en Sunna waarin wordt aangeduid dat de zondaar, al is hij oprecht gelovig, bestraft kan worden voor zijn zonden.

41

Afvallige bewegingen

In de voorgaande paragrafen hadden we het gehad over de sektarische bewegingen die voor een groot deel nog steeds worden gerekend tot de aanhangers van de islam. Er zijn echter ook bewegingen die buiten de islamitisch-theologische area zijn getreden door hun overduidelijke blasfemie. Deze afvallige bewegingen zijn voortgevloeid uit de islamitische sfeer, maar hebben zich na hun exit ook niet gevoegd bij een andere sekte of religieuze groepering. Hiermee hebben ze een nieuwe religie tot stand gebracht, zoals het bahaïsme en de Ahmadiyya. Hierover in het kort het volgende:

---

⁵⁴ *al-madhāhib al-tawhīdiyya*

1. Het bahaïsme is een beweging die gesticht is door Mirza Ali Muhammad al-Shirazi (gest. 1895). Hij beschouwde zichzelf als de unieke deur tot het spirituele bijzijn van Allah ﷻ. Aanvankelijk was hij een devote moslim, maar met het verstrijken van de jaren begon hij mysterieuze en valse interpretaties te fabriceren over de betekenis van de Koranverzen. Hij kreeg een grote aanhang in de Iraanse gebieden en veroorzaakte zelfs gewelddadige opstanden tegen de gevestigde orde. Hij en zijn aanhangers geloven dat het universum God zelf is. Ze geloven dat wanneer het Laatste Uur aanbreekt de schepping fysiek terug zal keren tot God zoals ze van Hem waren ontleed. Dit houdt dus incarnatie in. Er zal volgens hen niets overblijven, behalve de goddelijke nature. Daar maakt het profeetschap van al-Shirazi een onderdeel uit. Volgens de aanhangers van het bahaïsme is al-Shirazi de grootste profeet en zal als een onderdeel van God voor eeuwigheid voortbestaan. Er is dus ook geen beloning of bestraffing volgens deze leer. De weldoeners zullen incarneren in God en de boosdoeners zullen nietig worden gemaakt. Na al-Shirazi verscheen zijn opvolger Bahau'llah. Naar hem is de leer ook vernoemd. Hij kondigde zichzelf ook af als profeet. Deze leer behelst zeer onlogische, irrationele en buitensporige interpretaties en blasfemische mythen.
2. De Ahmadiyya is een beweging die opgericht is door Ghulam Ahmad al-Qadiyani (gest. 1908). Hij beweerde dat Allah ﷻ slechts heeft gezegd dat een duplicaat van de profeet 'Isa terug zou komen in plaats van 'Isa zelf. Hij beweerde dat hij deze beloofde Messias was. Vervolgens claimde hij dat hij een boodschapper van Allah ﷻ was. Hij verzon zijn eigen openbaring en liet een moskee voor zichzelf bouwen in Qadiyan en noemde deze al-Masjid al-Aqsa. Hij noemde zijn woonplaats Mekka van Messias en verklaarde zijn vrouwen tot de moeders der gelovigen. Hij werd voornamelijk omsingeld door sjiitische kringen en werd openlijk gesteund door de Britten. Hij verdraaide de Koranverzen en speelde met de regels van het geloof door bijvoorbeeld te beweren dat jihad was afgeschaft. Hij vermeldde tevens schaamteloos dat jihad in het bijzonder tegen de Britten afgeschaft was volgens de religieuze wetgeving. Dit, omdat hij werd geholpen en gesteund door de Britten. Hij bleef doorgaan met zijn blasfemische uitingen totdat hij ernstig werd besmet met cholera en

stierf uiteindelijk in het toilet met zijn gezicht op de grond. Zijn dood was een duidelijke preek!⁵⁵

Een andere beweging die hier relevant kan zijn is de vrijmetselarij, omdat er ook moslims zijn die zich aansluiten bij dit schimmige genootschap. Het is daarom belangrijk om de aard van deze beweging te kennen en het oordeel van deelname aan hun activiteiten te weten. Vrijmetselarij behoort ongetwijfeld tot één van de oudste organisaties ter wereld. Het heeft een façade waarmee de geheime activiteiten en hiërarchieën verborgen worden gehouden. De zichtbare voorzijde van de organisatie straalt filantropie en humanitaire corporatie uit zonder onderscheid te maken tussen religies, rassen, klassen en stromingen. De interne structuur zit echter heel anders in elkaar. Het is wijd en zijd onder oprechte onderzoekers dat vrijmetselarij een Joods apparaat is geworden en verbonden zijn aan B'nai B'rith. Het is algemeen bekend dat de vrijmetselaars de tempel van Solomon willen bouwen nadat ze al-Masjid al-Aqsa hebben gesloopt. Bovendien zijn de protocollen en ceremoniën van hooggekwalificeerde vrijmetselaars gevuld met Joodse en kabbalistische symbolen en rituelen. De toplagen van de organisatie is volledig geïnspireerd op de Joods-zionistische opvattingen.⁵⁶ Deze internationale organisatie creëert wereldwijd een groot en effectief netwerk om invloedrijke mensen en kritische positiehouders dienstbaar te stellen aan de Joods-zionistische ambities en complotten. Dit betekent dan ook dat het verboden is voor een moslim om een onderdeel uit te maken van deze schimmige organisatie. Als een moslim willens en wetens dit toch doet, dan behoort hij ongetwijfeld tot de afvalligen. Als een moslim meedoet aan deze organisatie, terwijl hij deze aard ervan niet weet, dan wordt hij niet gerekend tot afvalligen, maar dient wel zo snel mogelijk terechtgewezen te worden voordat hij misbruikt en slachtoffer wordt van dit schimmige consortium.⁵⁷

⁵⁵ Shaykh 'Abdulfettah Abu Ghudda verhaalt deze ernstige dood van Ghulam Ahmad in zijn introductie op het boek van Shaykh Anwar Shah Kashmiri over de profeet 'Isa en zijn terugkomst. Shaykh 'Abdulfettah overlevert dit bericht van Shaykh Anwar Shah Kashmiri die een tijdgenoot en streekgenoot was van Ghulam Ahmad.

⁵⁶ Zie onder meer *Architects of Deception* van Jüri Lina, *The Secret Powers behind Revolution* van Léon de Poncins en *The World Conquerors* van Louis Marschalko.

⁵⁷ *al-madhāhib al-tawhīdiyya*